

ИЗВЕСТИЯ
НА
ВАРНЕНСКОТО АРХЕОЛОГИЧЕСКО
ДРУЖЕСТВО
КНИГА XII

BULLETIN
DE LA SOCIÉTÉ ARCHÉOLOGIQUE
À VARNA
TOME XII

1961

ДЪРЖАВНО ИЗДАТЕЛСТВО — ВАРНА

КЕРАМИЧНА ПЕЩ ПРИ С. БОЯНА

На около 500 метра югоизточно от с. Бояна, Варненски окръг, се намира голяма чешма, известна под името „Егрекчешме“. Над чешмата се простира леко наклонена към юг тераса, върху която е било разположено старо селище. От това селище произхождат няколко каменни праисторически сечива, между които и две каменни брадвички¹. При едно посещение през декември

украсени също с излъскани ивици, но в добре пречистената глина е прибавен малък примес от пясък и при изпичането повърхността им е получила светлокафяв цвят с охрист оттенък.

На около 100 м южно от чешмата, по високия и стръмен бряг на малката сега пресъхнала рекичка, която е текла и край селището при „Егрекчешме“, се забелязваше

Обр. 1. Изглед на мястото на пещта
Fig. 1. Vue de l'emplacement du four

1953 г. на селището при „Егрекчешме“ по повърхността се откриха голям брой керамични фрагменти, няколко счупени кремъчни ножчета, животински кости и др. Основната част от керамичния материал принадлежеше към епохата на ранното българско средновековие. Особено много бяха фрагментите от славянски гърнета без дръжки, украсени с връзани хоризонтални, коси и вълнообразни линии, често съчетани едни с други. По дъната на някои от съдовете личаха грънчарски знаци. Сравнително по-малочислени бяха късовете от другия вид ранносредновековна керамика, най-добре познат от прабългарския некропол при Нови пазар.² И тук съдовете са направени от добре пречистена сива глина и повърхността им е украсена с излъскани ивици, които най-често се пресичат, като образуват мрежа от ромбове. Интересна разновидност на този вид керамика са съдовете,

голямо петно от зачервена, обгоряла пръст (обр. 1). При разчистването на зачервената пръст се установи, че тук се е намирала древна керамична пещ. Пещта е била изкопана в брега, като основата ѝ се намира на 2 м от коритото на реката. Мястото и е било много добре избрано: селището е съвсем близо, водата е непосредствено до нея, а брегът изобилствува с хубава глина.

Брегът, в който е била вкопана пещта, се рони непрекъснато. По тази причина предната по-голяма част от пещта е разрушена. Все пак и от това, което е оцеляло, могат да се установят формата и размерите ѝ. Тя има правоъгълен план, с размери (вътрешни): шир. 1,40 м, височина на свода 0,65 м, запазена дължина 0,85 м. Има полуцилиндрично покритие, като сводът ѝ е изграден от глина с фрагменти от съдове и малки плочки камъни. Дебелината на свода в централната му част е 15 см. Подът на пещта е неколккратно измазан и е твърдо изпечен (отухлен) на дълбочина 10—12 см, като горната му повърхност е остъклена. По пода се от-

¹ Ара Маргос — Оръдия на труда от неолитната епоха от Варненско. ИВАД, IX, 1953, с. 124.

² Ст. Станчев и Ст. Иванов — Некрополът при Нови пазар, София, 1958 г.

кри пепелен пласт, дебел 5—6 см (обр. 2). В пепелния пласт се откриха няколко фрагмента от съдове славянски и новопазарски

така е украсена с излъскани ивици, които се пресичат, като образуват мрежа от удължени ромбове (обр. 3). Наред с това обаче

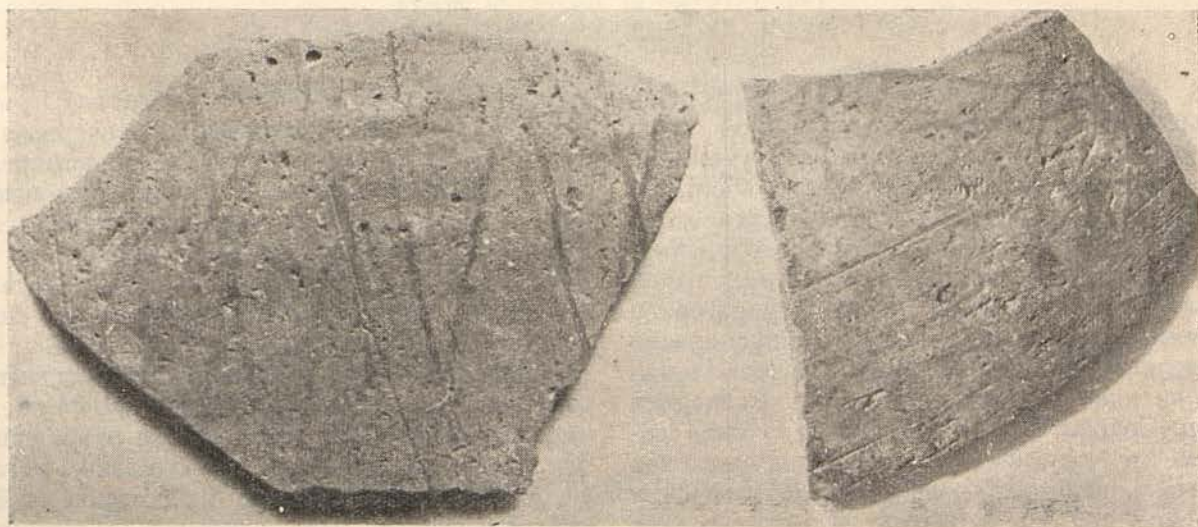
Обр. 2. Керамичната пещ

Fig. 2. Four à poteries

тип. Славянски бяха и няколко керамични къса, използвани при изграждането на свода.

Фрагментите от славянска керамика, намерени в пещта, са съвсем обикновени. Те

се различават от керамиката от некропола при Нови пазар. Така, докато новопазарският тип керамика има сив, по-светъл или по-тъмен цвят, получен от изпичане, при кое-

Обр. 3. Фрагменти от съдове новопазарски тип от пещта

Fig. 3. Fragments de vases de type „novipazar“, du four

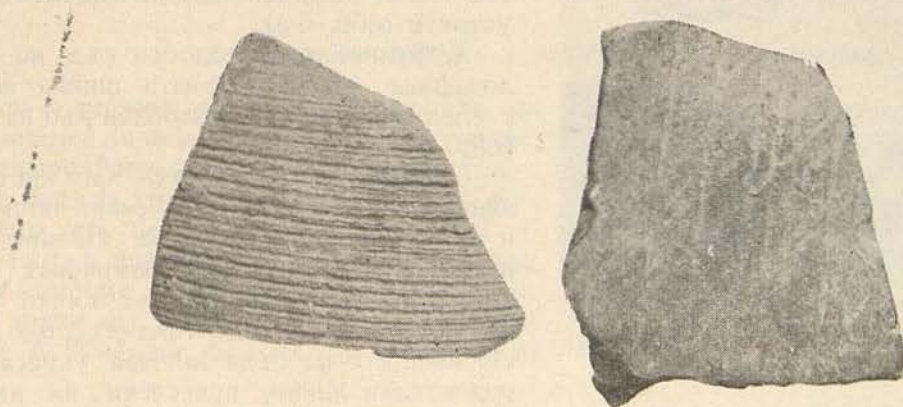
са от непречистена песъчлива глина и са украсени с врязани хоризонтални линии (обр. 4 а). Интерес представляват късовете от керамиката от новопазарски тип. Те са от големи съдове, повърхността на които също

то имаме процес на възстановяване на желязото, фрагментите от пещта при Бояна имат светлокафяв, с охрист оттенък цвят, подобен на цвета на съдовете от славянски тип. Освен това в глината, иначе добре пречистена, се

намира съвсем малък примес от много дребен пясък, благодарение на който чирепът на съда е много здрав.

Откритата в м. „Егрекчешме“ при с. Бояна керамична пещ е интересен и важен паметник за проучването на бита и културата на

страна измененията, които намираме в съдовете от новопазарски тип от пещта при Бояна, позволяват да се проследят ясно пътищата на развитие на керамиката от чиста глина и с украса от излъскани ивици, наследник на която стават съдовете от бледочер-

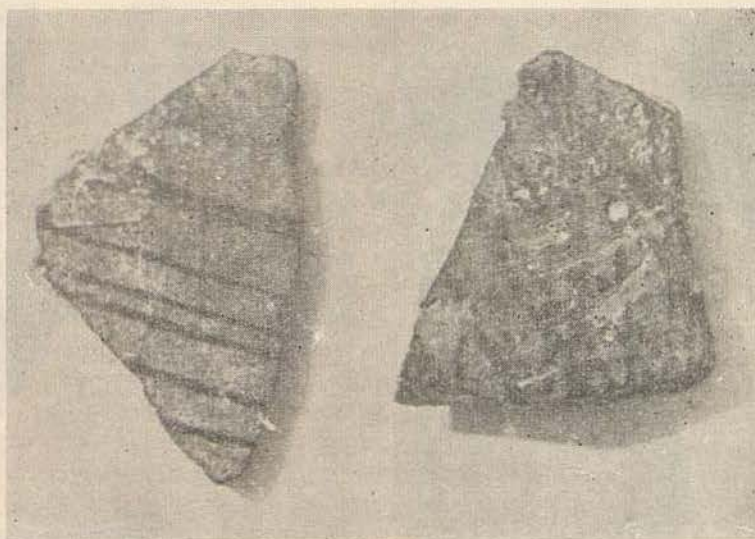

Обр. 4. Фрагменти от съдове от пещта

Fig. 4. Fragments de vases du four

ранносредновековното българско село. Тя позволява да се установи, че през IX, или по-скоро през X в., към което време вероят-

но вена глина с излъскани ивици, която срещахме в Преслав и други някои средновековни центрове след X век.¹

Обр. 5. Фрагменти от съдове новопазарски тип от селището

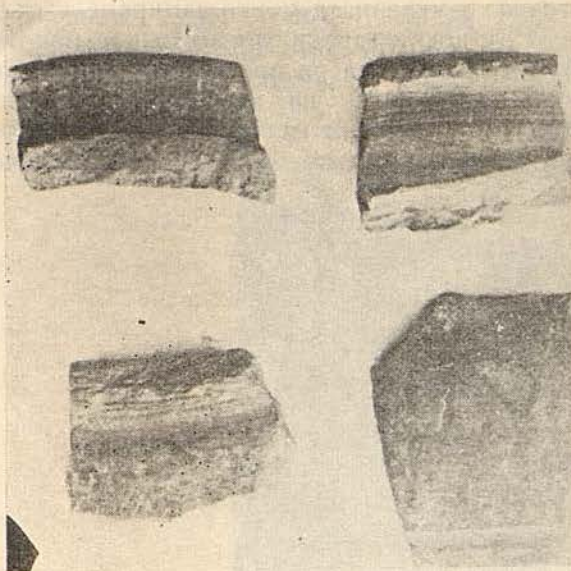
Fig. 5. Fragments de vases de type „novipazar“ de l'emplacement du village

но трябва да отнесем пещта, необходимата за нуждите на селото керамика се е произвеждала от местни майстори, които разполагали своите работилници извън селото и близо до вода и глина. Важно обстоятелство е и наличието в една пещ на керамика от славянски и новопазарски тип, което показва, че и единият, и другият вид са били произведени от един и същи майстор. От друга

КАТАЛОГ НА ПО-ВАЖНИЯ КЕРАМИЧЕН МАТЕРИАЛ ОТ СЕЛИЩЕТО В МЕСТНОСТТА „ЕГРЕКЧЕШМЕ“ ПРИ СЕЛО БОЯНА

1. Фрагмент от сива, много добре пречистена глина от съд новопазарски тип. Добре огладената и почти черна повърхност

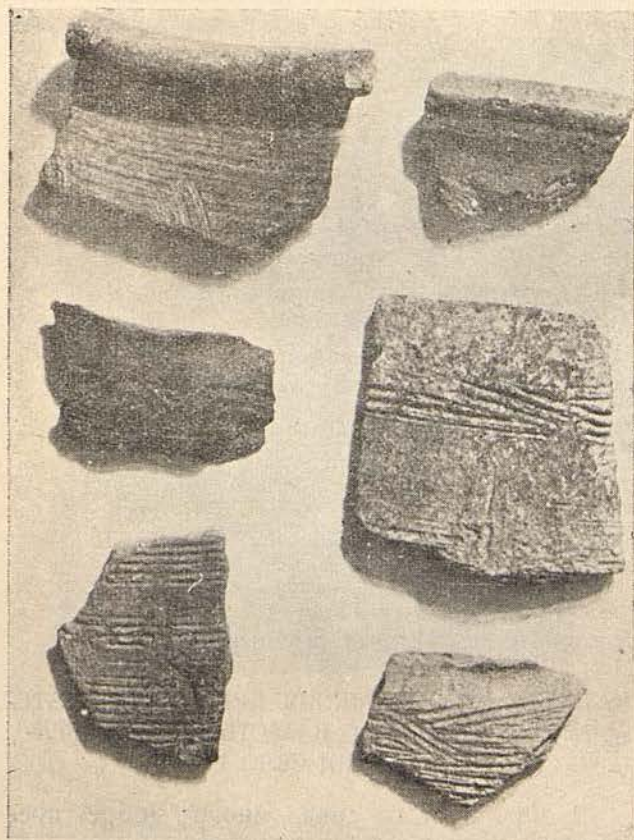
1. Ст. Станчев — Домашната керамика от Преслав. РП, III, София, 1948, с. 137.

Обр. 6. Фрагменти от съдове новопазарски тип
от селището

Fig. 6. Fragments de vases de type „novipazar“
de l'emplacement du village

украсена с отвесни успоредни свободно нанесени излъскани ивици (обр. 5 а).

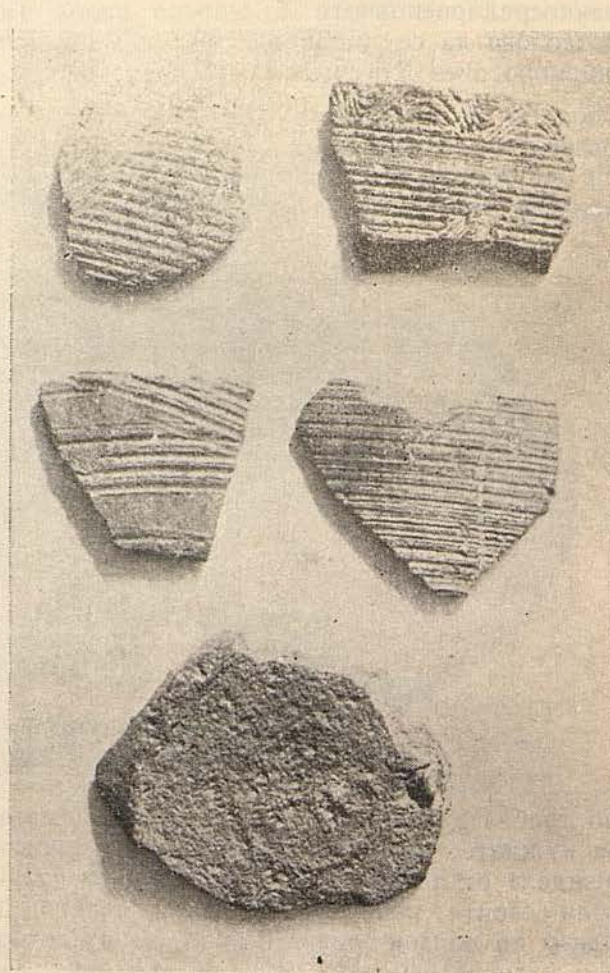
Обр. 7. Фрагменти от съдове славянски тип
от селището
Fig. 7. Fragments de vases de type slave d'emplacement du village

2. Фрагмент от подобен съд. Украсата от излъскани ивици образува гъста мрежа от неправилни ромбове (обр. 5 б).

3. Фрагмент от устие от гърне новопазарски тип от подобна глина. Запазена е късата леко извита шийка, която завършва със слабо издаден навън заоблен ръб на устието (обр. 6 а).

4. Фрагмент от подобен съд, но от светлокафява глина. Правата шийка завършва с едва издаден навън заоблен ръб на устието (обр. 6 б).

5. Фрагмент от горната част на съд славянски тип от недобре изечена непречистена и примесена с пясък глина. Плещите постепенно и незабележимо преминават в ниска шийка, която завършва със силно издаден навън заоблен и надебелен ръб на устието. От плещите на съда започва украса от хоризонтални линии, пресечени на интервали от снопчета от коси линии (обр. 7 а).

Обр. 8. Фрагменти от съдове славянски тип
от селището

Fig. 8. Fragments de vases de type slave
de l'emplacement du village

6. Фрагмент от горната част на славянско гърне от подобна глина. Късата леко извита шия завършва със слабо издаден навън косо отрязан ръб на устието (обр. 7 б).

7. С украса от врязани линии в различни съчетания — хоризонтални, редуващи се с вълнообразни и коси линии — са и останалите

фрагменти от славянски гърнета, показани на обр. 7 и 8.

8. Фрагмент от долна част на славянско гърне. По дъното личи релефен знак — кръг, в който е вписан кръст (обр. 8 д).

Дим. Димитров

FOUR À POTERIES A BOÏANA, ARR. DE VARNA

Dans le présent article l'auteur publie un four à poteries du début du moyen-âge découvert au voisinage d'un emplacement de village slavobulgare dans la contrée Egrek Tchechmé, près de Boïana, arr. de Varna.

Le four, à une chambre, est bâti en argile. Par sa structure et ses dimensions, ce four ne diffère guère des fours domestiques de cette époque. A l'intérieur du four, on a découvert

des fragments de vases de type slave et de type „novipazar“. Les vases de type „novipazar“ qui sont d'une argile grise nettoyée, caractéristique de cette céramique, présentent un certain intérêt. Ces vases sont ornés de bandes polies; la couleur de l'argile n'est pas grise mais brun-rouge, ce qui est dû à un mode spécial de cuisson.

Dim. Dimitrov.

АПРИЛСКОТО ВЪСТАНИЕ В ЖЕРАВНА НА 8 МАЙ 1876 г.

Когато през 1945 г. издирвах сведения и документи за героите и случките, възсъздадени от Йордан Йовков в разказа му „Юнашки глави“ (Старопланински легенди), получих писмени данни от стария варненски гражданин Васил К. Сираков (1869—1948 г.) от с. Жеравна за участниците от Жеравна в бунта на Стоил войвода на 8 май 1876 г.

Предавам съобщението на В. Сираков без изменение.

„Във въстанието през 1876 г. в Жеравна се отличиха Тодор Иконом, моят дядо Руси Сапунджиев и Нейчо Бардучков. Първият на 8 май е посрещнал въстаниците, които дойдоха в Жеравна. И аз като ученик участвах в посрещането. Поп Тодор Иконом ги посрещна, като извади кръста от пазвата си. Въстаниците целунаха кръста и ръката му, а той ги целуваше по челата. Други мъже възрастни нямаше. Всички се бяха изпокрили от страх, защото турците тогава беснееха. След като въстаниците отидоха на „Хармана“ (площад в селото), забиха байряка, заклаха един турчин пред дядовласови и за осветление запалиха нашата купа със сено. Дядо Руси Сапунджията и Нейчо Бардука тръгнаха из село с торби да събират хляб за бунтовниците и да поканят годните мъже да се въоръжат и да ги последват.

Синът на поп Тодор Симеон, наш учител, ни прибра в училище в 9 часа и веднага дойде баща му дядо поп и като му изрева, че еди кои си и еди кои си са отишли с въстаниците, да остави учениците и той да отиде с тях. На въпроса на учителя ни какво

ще стане с децата, баща му отговори, че той ще ни занимава, и Симеон замина. На обяд дядо поп ни разпусна. Отивайки си в къщи, срещнах на пътя покойния генерал Радко Димитриев, именуван тогава Руско Василев на първия си баща. Той по него време беше 15—16-годишен. Отиваше при въстаниците, но като нямаше пушка, запасал беше един каиш и отзад на каиша бе забол един малък кремъклия пицов: това му беше оръжието и с него последва въстаниците.

След три-четири дни башибозуците, които са били в сражение с въстаниците, дойдоха да колят селото. Те донесоха 8 глави на комитите, набодени на шишове. От тия глави само едната беше на жеравненец — на Вендю Цонков. Закараха дядо Руса Сапунджията и Нейчо Бардучков вързани в Сливен, където щели да ги бесят, но по една случайност, след като те са били жестоко измъчвани, върнаха ги живи в селото.“

Ново в тоя спомен е съобщението за участието в бунта на малолетния тогава, а прославен по-късно български генерал Радко Димитриев, за когото в последното изследване на живота му от Васил Попов — „Генерал Радко Димитриев — забележителен български полководец“ (Военно-исторически сборник. год. XXV, кн. 2, 1956 г.) тоя факт не е изтъкнат.

Събитието, за което разказва В. Сираков — идването на Стоилвойводовата чета в Жеравна, дейната помощ, която ѝ оказал старият дядо Руси Сапунджията и трагичният завършек на тоя народен бунт, — е послужило на Йордан Йовков като суров материал